

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
193/2024	Fylkesrådet	04.06.2024

Etablering av regionalt kraftforum i Nordland

Sammendrag

For å bidra til bedre og tidligere samordning i energisaker tar fylkesrådet i Nordland initiativ til å etablere et regionalt kraftforum med bakgrunn i tidligere vedtak i Nordland fylkesting:

Fylkesrådet etablerer et regionalt kraftforum i Nordland med oppstart høsten 2024.

Regionalt kraftforum har følgende faste representanter:

- Fylkesråd for næring (leder), fylkesråd for samfunn, kultur og miljø (vara)
- Statsforvalter
- NVE
- Statnett
- Representanter fra regionale nettselskap: Linea, Arva og Noranett
- Politisk leder fra regionrådene i fylket

Andre interessenter som kommuner, reindrift, energiselskaper osv. inviteres når det behandles saker som berører dem.

Sekretariat for regionalt kraftforum legges til avdeling for samfunnsutvikling.

Sekretariatet utarbeider endelig mandat for regionalt kraftforum med basis i saken og innspill fra medlemmene i regionalt kraftforum.

Bakgrunn

Nordland kan bidra til regionale og nasjonale klima-, verdiskapings-, sysselsettings- og eksportmål med utgangspunkt i energiresursene i fylket. I regional plan for klima og miljø er det vedtatt at utslippene i Nordland skal reduseres med 60 prosent fram mot 2030. Store sektorer i fylket som landbasert industri, havbruk og transport skal over fra fossile til fornybare energibærere, både for å nå klimamål og for å styrke konkurransekraften. I tillegg har Nordland ambisiøse mål om etablering av ny kraftintensiv industri, og å gjøre den grønne omstillingen til en strategi for vekst og verdiskaping, blant annet gjennom fylkesrådets politiske plattform.

Tilgang til fornybar energi og strømmnett er et premiss for å nå disse målene. Samtidig viser flere analyser at Nordland i løpet av få år kan gå fra et årlig overskudd av fornybar kraft på 6-10 terrawattimer (TWh) til en situasjon med underskudd. I tillegg er det allerede flaskehalser i strømmettet flere steder i fylket. Energieffektivisering og større fleksibilitet i måten vi bruker energi kan gi tilgang på mer energi, men det er også behov for utbygging av nytt strømmnett og ny

kraft i Nordland for å nå klima- og verdiskapingsmål.

Utbygging av strømnnett og kraft er areal- og tidkrevende prosesser hvor mange interesser er involvert. Det er behov for at disse prosessene blir bedre og mer effektive uten at det går på bekostning av medvirkning og hensyn til natur- og miljøinteresser. En måte å bidra til mer effektive prosesser er tidligere dialog og samhandling mellom relevante aktører. I formålet til ny forskrift for energiutredninger §1, står det: «... *Forskriften skal bidra til tidlig koordinering mellom netteiere, involvering av relevante aktører, og åpne og standardiserte utredningsprosesser.*»

I høringen til den nye forskriften (FT-sak 173/2023) ble følgende spilt inn fra Nordland: «*Nordland fylkesting understreker også behovet for og forventer bedre og tidligere involvering i prosessen med energiutredninger. Det er avgjørende for å få nok strømnnett og kraft tilgjengelig for energiomstilling og grønn industriutvikling. (...) For å få tilstrekkelig nett i tide er det behov for helhetlig planlegging med koordinerte prosesser og avklaringer i tidlig fase. Dette krever samspill med lokale og regionale myndigheter og deres planprosesser.*»

Behovet for tidlig koordinering og involvering har også vært fremmet fra Nordland i andre energipolitiske høringer. Nordland fylkesting har pekt på etablering av et regionalt kraftforum som en del av løsningen. Det ble spilt inn til strømnnettutvalgets NOU 2022:6 i FT-sak 129/2022: «*Nordland fylkesting peker på strømnnettutvalgets anbefaling om bedre og tidligere involvering i plan og konsesjonsprosesser, samt at det etterlyses hensiktsmessige møteplasser for dette. Nordland fylkesting forventer at fylkeskommunen og andre sentrale interessenter involveres fra startfasen når det legges nye nettutviklingsplaner for fylket. Nordland fylkesting fremmer igjen forslaget til Kraftfylka om å opprette regionale kraftforum for å oppnå denne typen involvering, og ikke minst for å formidle nødvendig kunnskap om kraftsystemet, strømnettet og viktige sammenhenger både til kommuner og andre interessenter. Dette er en oppgave det er naturlig for fylkeskommunen å ha ansvar for.*» Forslaget om et regionalt kraftforum ble også spilt inn til energikommisjonens NOU i februar i 2023 (FT-sak 071/2023).

Problemstilling

For å få mer effektive prosesser knyttet til kraft- og strømnnettplanlegging og utbygging i Nordland vurderes det at det er behov for samhandling i tidlig fase mellom de ansvarlige for kommunale og regionale planprosesser og de ansvarlige for energiutredninger og -planlegging.

NVE skriver i høringsnotatet for ny forskrift om energiutredninger at «*Sammenhengen mellom næringsutvikling, klimapolitikk og utviklingen av strømnettet har blitt forsterket de senere årene. Det er dermed et styrket gjensidig behov for informasjonsutveksling mellom regional og lokal planlegging og nettutviklingen.*» Et sentralt punkt i ny forskrift er målet om å bidra til tidlig koordinering mellom netteiere, involvering av relevante aktører, og åpne og standardiserte utredningsprosesser. Forskriften setter som et minstekrav at relevante kommuner og fylkeskommuner skal involveres. Den klargjør også at det også må vurderes om det er relevant å involvere andre aktører, som store forbrukere og produsenter, sametinget og interesseorganisasjoner i arbeidet med nettutredningen. Imidlertid er kravene både til grad av involvering og hvem som skal involveres ganske vage. Videre ser fylkeskommunen at de eksisterende møteplassene i kraftsystemet, som Statnetts og de regionale nettselskapenes dialogmøter, kommer for sent i prosessen til å ivareta behovet for tidlig koordinering mellom det regionale og kommunale planarbeidet, og energiutredningene.

Nordland fylkesting har i flere energipolitiske høringer spilt inn behovet for et regionalt kraftforum for å sikre tidlig og styrket samhandling på dette området, uten at det har skjedd noe fra regjeringens side. En måte fylkeskommunens kan ivareta sine oppgaver som samfunnsutvikler knyttet til energi er selv ta initiativ til å etablere et regionalt kraftforum med bakgrunn i tidligere

vedtak i Nordland fylkesting.

Drøfting

Energiomstilling knyttet til klimamål og mål om utvikling av ny industri gjør at Nordland har utfordringer med tilgang til fornybar energi. For å møte utfordringene, og ivareta Nordland posisjon som energi- og industrifylke, er det behov for økt tempo i nettutviklingen og økt kraftproduksjonen i fylket. Samtidig må hensyn til medvirkning og balansering av ulike interesser ivaretas.

Når fylket har gått fra en energibalanse med et solid overskudd, til at vi har mangel på nettkapasitet og ser fram til et produksjonsunderskudd er behovet for regional samordning på kraftsiden blitt sterkere. I stadig flere situasjoner kommer behovet for en regional møteplass på kraftsiden fram, en møteplass hvor utfordringene kan løftes i en tidlig fase, og ulike planområder i større grad kan koordineres.

For å redusere potensialet for konflikt er det viktig at nye prosjekter utvikles med minst mulig naturinngrep og bidrar i størst mulig grad til klima-, verdiskapings- og sysselsettingsmål. I dette arbeidet vil Nordland fylkeskommune kunne spille en viktig rolle. Etablering av et regionalt forum skal bidra til tidlig samhandling, kunnskapsutvikling og felles problemforståelse. Rogaland fylkeskommune har allerede etablert et regionalt kraftforum (se vedlagte mandat), og skal gjennomføre første møte i løpet av april i år.

Formål og oppgaver

Regionalt kraftforum skal ikke være et beslutningsorgan, og skal ikke erstatte regionalt planforum. Sistnevnte er lovpålagt etter plan- og bygningslovens § 5-3. Utfordringene Nordland har med tilgang til kraft og strømmnett har skapt behov for en sterkere samordning i fylket på energisiden, og en møteplass som kan gå i mer i dybden i en tidligere fase på problemstillinger knyttet til energi. Mer konkrete avgrensninger til regionalt planforum vil være naturlig å se på når regionalt kraftforum starter opp arbeidet.

Etablering av et regionalt kraftforum skal bidra til bedre og tidligere samhandling mellom regionale og kommunale myndigheter og sentrale aktører i kraftsystemet. Forumet skal bidra til å avdekke mulige konflikter på et tidlig stadium, til å identifisere gode fellesløsninger og bidra til energiplanlegging som er så areal- og ressurseffektiv som mulig. Forumet skal også bidra til informasjonsutveksling, kunnskapsutvikling og en felles forståelse for utfordringene fylket står overfor på energisiden.

Ut fra behovene som har vært beskrevet tidligere vil et formål med et regionalt kraftforum være å bidra til bedre samhandling mellom regionale og kommunale planmyndigheter og nasjonale og regionale aktører i kraftsystemet. Herunder ligger oppgaver innenfor å:

- sikre tidlig samhandling og dialog mellom planmyndigheter regionalt og kommunalt, og nettselskap om behov og planer for kraftsystemet i fylket.
- bygge tillit og felles forståelse for utfordringene fylket står overfor på energisiden.
- avdekke områder med mulige konflikter i tidlig fase
- diskutere behov for rammebetingelser og virkemidler

Endelig mandat for regionalt kraftforum utformes av fylkeskommunen med innspill fra de som blir medlemmer etter et vedtak om etablering.

Sammensetning

Et regionalt kraftforum bør ha en sammensetning med faste representanter fra de mest sentrale

aktørene i kraftsystemet og politisk representasjon fra fylkeskommunen og kommuner.

Fra fylkeskommunen er det naturlig at fylkesråden som har oppgaver til plan, næring og innsigelser på energisiden leder det regionale kraftforumet. Videre at fylkesråd for samfunn, kultur og miljø er vara. Det er videre ønskelig med representasjon på ledernivå fra statlige aktører som statsforvalter, NVE og Statnett samt de regionale nettselskapene som fram til nå har hatt ansvar for regionale kraftsystemutredninger; Linea, Arva og Noranett. Alle disse er nøkkelaktører i kraftsystemet; i utredningsarbeid, analyser, planlegging og konsesjonsbehandling. Kommunene er også nøkkelaktører når det gjelder kraft- og nettutbygging. Med 41 kommuner i Nordland er det ikke hensiktsmessig med fast representasjon fra alle. En løsning kan være at politisk ledelse fra hvert regionråd møter fast, mens enkeltkommuner inviteres inn til møter der saker som berører dem tas opp. Andre sentrale interessenter, som reindrift, energiselskap, osv. kan inviteres når saker som berører dem tas opp.

Faste representanter bør ha en fast vararepresentant, og i tillegg ha mulighet til å invitere inn faglig kompetanse fra egen organisasjon ut fra sakene som skal tas opp.

Organisering

I utgangspunktet legges det opp til 1-2 møter i året, hvor minst et er et fysisk møte. Nordland fylkeskommune ved avdeling for samfunnsutvikling har sekretariatsfunksjon for regionalt kraftforum. Forumet kan komme med bestillinger til sekretariatet ved behov for oppfølging av saker. Saksliste utarbeides av sekretariatet, og alle medlemmene kan melde inn tema og bidra med innhold. Saksliste sendes ut minst én uke før møtene avholdes.

Med målsettingen om at forumet skal bidra til bedre samhandling og dialog er det viktig å høste erfaringer og evaluere hvordan møteplassen fungerer og gjøre nødvendige justeringer underveis.

Fylkesrådets vurdering

Tilgang til kraft er et sentralt premiss for samfunnsutviklingen, og fylkeskommunen har en viktig rolle som samfunnsutvikler. I politisk plattform har fylkesrådet satt mål om at Nordland skal være et ledende industrifylke og en viktig bidragsyter til det grønne skiftet. Videre ønsker fylkesrådet å legge til rette for miljøvennlig energiforsyning, lønnsom utbygging av fornybar energi og utbygging av strømmettet.

For å lykkes med dette er det behov for koordinerte prosesser og avklaringer i tidlig fase. Dette krever større grad av samspill mellom lokale og regionale myndigheter og de ansvarlige i kraftsystemet. Nordland fylkesting har i flere energipolitiske høringer spilt inn behovet for et regionalt kraftforum, uten at det har skjedd noe fra regjeringens side. Fylkesråden har også fått signaler om at en slik møteplass er ønsket av flere kommuner og nettselskap i fylket, og at fylkeskommunen bør ta initiativ til dette.

Med bakgrunn i tidligere vedtak i FT-saker 129/2022, 071/2023 og 173/2023 anbefaler fylkesråden at det etableres et regionalt kraftforum i Nordland. Det gir en god mulighet til å utvikle en best mulig organisering av arbeidet med kraft og strømmett internt, både politisk og administrativt. Det skal også bidra til å utvikle en beste praksis knyttet til samarbeid og dialog på tvers av forvaltningsnivå og andre interessenter på kraftsiden i fylket.

Regionalt kraftforum for Nordland foreslås sammensatt med følgende faste representanter:

- Nordland fylkeskommune/fylkesråd for næring (leder), med fylkesråd for samfunn,

- kultur og miljø som vara
- Statsforvalter
- NVE
- Statnett
- Regionale nettselskap; Linea, Arva og Noranett
- Politisk leder av regionrådene i Nordland

Medvirkning

Saken vurderes å komme inn under Kategori 1 «Saker med lite rom for eller behov for medvirkning».

Konsekvenser

Økonomiske og personellmessige konsekvenser

Etablering og oppfølging av et regionalt kraftforum knyttes til oppgaver som ligger i Avdeling for Samfunnsutvikling. Kostnader knyttet til planlegging og gjennomføring av møter innarbeides i driftsbudsjettet for avdelingen.

Vedtakskompetanse

Det vises til Fylkesting-sak 31/2020 – Reglement for delegering av myndighet fra fylkestinget, hvor det i pkt 6.4.c, heter at «Fylkesrådet gis myndighet til å gjennomføre slike etableringer eller avviklinger når verdien ikke overstiger 5 mill. kr. og engasjementet er i samsvar med etablert politikk og målsetting for eierskap i fylkeskommune.»

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkesrådet etablerer et regionalt kraftforum i Nordland med oppstart høsten 2024.
2. Regionalt kraftforum har følgende faste representanter:
 - a. Fylkesråd for næring (leder), fylkesråd for samfunn, kultur og miljø (vara)
 - b. Statsforvalter
 - c. NVE
 - d. Statnett
 - e. Representanter fra regionale nettselskap: Linea, Arva og Noranett
 - f. Politisk leder fra regionrådene i fylket

Andre interessenter som kommuner, reindrift, energiselskaper osv. inviteres når det behandles saker som berører dem.

3. Sekretariat for regionalt kraftforum legges til avdeling for samfunnsutvikling.
4. Sekretariatet utarbeider endelig mandat for regionalt kraftforum med basis i saken og innspill fra medlemmene i regionalt kraftforum.

Bodø den 13.05.2024
Bjørn Larsen
fylkesråd for næring
sign

04.06.2024 Fylkesrådet
FRÅD-193/2024

Votering i Fylkesrådet

Enstemmig

Vedtak

Innstillingen enstemmig vedtatt

Vedlegg:

Tittel
Mandat for Rogaland Kraftforum - Rogaland fylkeskommune

DokID
1225527